

Cuprins

<i>La ediția a doua (Doris Jurgea-Negrilești)</i>	5
<i>Un boier autentic al literaturii române (Constantin Țoiu)</i>	7
Consulatul	19
Automobilul bunicului	32
Yachtul Carolus Primus	47
Amiralul „samadur”. Goga și Sadoveanu	71
Șapte vaci grase	84
Umbra lui Rasputin	132
Clipa decisivă.....	142
Cizmarul Goroho	177
Iarna lui 1917	201
Escorta.....	224
Corso și Corsoleto	231
Între războaie.....	246
Dejun în Aleea Vulpache	266
Diagonala olandeză.....	273
10 Mai, în 1940	285
Revelionul din fundătură.....	317
Dragă Păstorel	333
Floarea-Soarelui în aprilie.....	353
Hanul cu tei.....	369
Vara '44.....	388

„Mon Jardin”	430
Pasajul.....	436
<i>Fotografii din perioada 1900-1944</i>	463
<i>Postfață (Doris Jurgea-Negrilești)</i>	473

Gh. JURGEA-NEGRILEȘTI

Troica amintirilor
Sub patru regi

Ediția a III-a

Prefață de Constantin Țoiu
Postfață de Doris Jurgea-Negrilești

POLIROM
CARTEA ROMÂNEASCĂ
2014

Un timp n-am mai auzit nimic despre marinarii care ne vizitaseră. Am aflat însă de ocuparea Kievului, unde se instalase un guvern ucrainean condus de hatmanul Petliura.

Faptul că un ucrainean, un „hohol”, și-a permis să se intituleze hatman îi înfură pe rușii moscoviți, pe velicoruși, mai mult decât ocuparea Ucrainei de către armatele germane.

Cineva era de părere că în curând Petliura va fi înlocuit de Mahno, un fel de bandit.

Și la Petersburg se pregăteau mari prefaceri și se spunea că nemții ar putea instaura acolo un guvern de tip Marghiloman. Deci pe yacht se știa că trebuia să așteptăm până la capitularea Puterilor Centrale. Era un deznodământ fatal, după care Franța și Anglia vor ști să impună ordinea în Rusia. Bunicul a declarat că atunci familia lui își va împlini visul:

— Ne vom instala la Beaulieu. Jorjik își va termina studiile în Franța, de unde va trece ușor la Externe. Cu un zâmbet, mi se adresă mie: Va trebui să muncești, ce să faci? Așa sunt timpurile, stupide și nesigure.

Acum, în vară, când se dădeau teribilele bătălii de la Mărășești și Oituz, la Odessa viața mondenă a refugiaților era în toi. De pe front au venit cei doi fii ai lui Duiță, Lascăr și Alexandru, căruia i se spunea Alecu. Erau veseli și optimiști. Lascăr ne-a povestit cu lux de amănunte victoria de la Mărășești. Peste câteva zile a avut loc nunta lui Alecu Zamfirescu (poreclit ulterior „Catafalc”) cu frumoasa Lucie Gărdescu. A fost o nuntă în două etape. Ceremonia din strada Pușkinskaia a fost splendidă, cu lume elegantă, nenumărate uniforme și foarte multe torturi. La masa de pe bordul yachtului, a doua petrecere. Duiță a oferit o frumoasă bijuterie nurorii, cumpărată de la Fabergé.

Erau diplomați, ofițeri superiori în uniforme de gală, cu decorații și cizme de lac. Decorațiile și cizmele de lac îi înfuriau mult pe bolșevici. Așa li se spunea acum unor marinari cu haine de piele și pistol la centură. Deocamdată, aceștia nu erau încă stăpâni pe situație, dar tuturor le era teamă de ei.

Am întrebat pe un marinar de pe vasul acostat lângă noi ce e aia „bolșevic”. A început să râdă:

— Uite, întreabă-l pe Stiopka.

Lunganul de Stiopka, cu o privire rea, mi-a spus:

— Ai să știi când te vom arunca în mare cu toți burjuii de pe yacht.

— De ce îl sperii pe copil?

— Nu-l sperii, îi spun doar cum stau lucrurile. De ce vrei să aștept ca puiul de burjuu să crească, ca apoi să-i dau la cap? Trebuie stărpiți cu toții dintr-un bun început.

La noi pe yacht, Duiță, care avea încredere deplină în informatorul lui, Aristide, a hotărât, având în vedere că bunicul era de aceeași părere, să schimbe, să amelioreze viața echipajului. Casierul Charles Grant, prost ca de obicei, a declarat că salariul echipajului nu poate fi sporit fără aprobarea Comisiunii Dunărene. Duiță a remarcat că, în schimb, echipajul poate foarte bine să ne arunce peste bord fără aprobarea Comisiunii. Și a ordonat să li se dea și bani mai mulți, și haine noi și să mănânce aceeași mâncare ca și noi. Măsurile nu trebuiau luate dintr-o dată, ca să nu pară dictate de împrejurările politice, ci să se introducă treptat, dintr-un sentiment de generozitate, de echitate. După aceea, marinarii noștri erau mai veseli, rumeni și mai bine îmbrăcați, în timp ce aceia de pe alte vase erau obraznici cu superiorii, nedisciplinați, până când în toamnă i-au luat la goană și i-au aruncat în mare. Comandanții acelor nave nu dispuneau însă de mijloacele noastre.

Trei tone de aur era tezaurul Comisiunii Dunărene, pe care îl încărcaserăm la Sulina, la plecare, și care a fost depozitat la Crédit Lyonnais din Odessa. Din el n-am putut ridica nici măcar un sfert înainte de a pleca. S-a cărat cât s-a putut, până au ocupat banca revoluționarii.

Mai târziu, în noiembrie, am aflat că toți ofițerii cu grade superioare din port au fost duși la bordul crucișătorului Pamiati Mercuria din radă și împușcați.

Mama n-a mai suportat tensiunea și a inventat ceva ca să putem pleca. A falsificat o telegramă veche. A măs-luit textul, cu ordinul să ne întoarcem la Sulina. L-au trimis pe căpitanul Reynaud, care nu vorbea decât fran-tuzește, să ducă telegrama la Comitetul de Securitate. Reynaud s-a îmbrăcat cu o jachetă bleumarin, fără cravată și cu o șapcă marinărească fără galon, numai cu o ancoră deasupra cozorocului, și a luat ca interpret pe Aristide.

Rezultatul l-am aflat peste mai multe zile.

Între timp, într-o după-amiază, a apărut în port o femeie care fugea spre un vas. N-a ajuns, a căzut fără un țipăt, împușcată de niște marinari. Am aflat că orice „târfă” găsită în port era executată pe loc, din cauza bolilor pe care le dădea marinarilor. I-au pus pe piept un carton pe care scria cuvântul „târfă”, pe care-l auzeam pentru prima dată, și am înțeles că era o femeie rea și au lăsat-o acolo, de unde abia a doua zi au ridicat-o niște tătari, care atunci erau antibolșevici.

În oraș am aflat că autoritățile începuseră să ia ostateci români ca represalii pentru felul cum ai noștri îi tratau pe bolșevicii din Moldova. Cincu, Stănculescu și alții au fost eliberați ulterior numai prin intervenția colonelului englez Boyle. Acel Boyle despre care Argetoianu vorbește nu foarte bine informat.

Cred că numai drapelul Comisiunii, cu patru culori și trei litere (C.E.D.), ne-a salvat. Mulți matrozi în haine de piele se opreau să întrebe, rămânând impresionați de

explicațiile lui Aristide. Aristide pretindea că unul l-a întrebat dacă imnul nostru e tot *Internaționala*, dacă această comisiune e internațională, europeană.

De pe crucișătorul Pamiati Mercuria se auzeau zgomote sinistre. Marinarii de pe vasul vecin ne-au spus că la Comitet, noaptea, au loc multe execuții. Sunt împușcați și militari, și civili.

Aristide a venit cu ideea că un cadou frumos, oferit de el unui membru al Comitetului, ar grăbi autorizația de plecare. Duiță a hotărât să dea din lirele de aur, din tezaur, 300 de bucăți.

— Ce simplă ar fi viața – a spus Duiță – dacă minci-noșii n-ar spune decât minciuni, iar cinstiții, numai adevărul! Din păcate, realitatea nu-i așa.

Deodată, dinspre crucișătorul Mercuria a început un tir de artilerie spre niște unități de pe faleză. Căpitanul vedea cu jumela mitralierele instalate în cuiburi mari. Atunci a dus yachtul sub faleză, într-un unghi unde nu putea fi atins, și pe noi ne-a băgat în sala de cazane. Nimeni nu știa ce s-a întâmplat, dar pe noi – adică afară de mine – ne-a înspăimântat, însă n-a durat mult.

Printre tot felul de zvonuri, am aflat că celebrul terorist Mahno cutreiera Ucraina, jefuind și petrecând. El cu ștabul într-o limuzină și trupele lui în sute de birje rechiziționate cu birjari cu tot. Își spuneau „Armata Adevărului”.

Când primeam ziare, bunicul îi traducea lui Duiță discursurile lui Kerenski, pe care ei le admirau.

Și, în sfârșit, într-o zi un matroz ne-a adus un plic cu un ordin să plecăm imediat la Sulina pentru a discuta cu Comitetul revoluționar de acolo. Ni se dădeau indicații cum să navigăm pentru a nu nimeri în câmpul de mine. Va trece în fața noastră un vas cu zbatouri care părăsea Odessa și trebuia să ne ținem în dăra lăsată de el. Reynaud, care asculta traducerea făcută de mama, se întreba dacă

vasul de pasageri nu era mai rapid ca noi, care acum aveam o bogată vegetație crescută pe corpul vasului, iar cărbunele de Donețk nu dădea presiunea obținută cu antracitul de Cardiff pentru care fuseseră concepute mașinile yachtului.

Până a doua zi, nimeni n-a dormit, dar, în sfârșit, căpitanul s-a ocupat de plecare. S-a auzit clopotul caracteristic, iar săgeata „chadburn”-ului s-a oprit pe „ready”. Se trezea sufletul scoțian al yachtului. Când vasul de pasageri a trecut găfăind pe lângă noi, Reynaud a sunat „full speed” („toată viteza”).

Din fericire, marea era perfect liniștită. La un moment dat, Aristide, care scruta zarea cu binoclul, a scos un strigăt. La vreo 60 de metri de babord ne-a arătat o pată neagră, ca un uger de vacă. Izbirea de acea pată neagră ar fi însemnat pentru vasul nostru pulverizarea. Am trecut mai departe și peste vreo două ore căpitanul ne-a anunțat că am terminat cu minele rusești. Noaptea s-a lăsat devreme și a trebuit să ancorăm.

A doua zi, pe la 4, când încă nu se vedea pământul, a apărut pilotina Petrol a Comisiunii, comandată de bătrânul Baracioglu, un armean devotat bunicului.

— La Sulina – ne-a spus el – e rău de tot. În afară de păduchi cu exantematic și râie, e numai sărăcie. Rușii, supărați pe noi, nu ne mai dau nimic, și în Comitetul bolșevic s-a discutat dacă trebuie prefăcută Sulina în scrum sau nu.

După aceea, Baracioglu a pornit înaintea noastră, să anunțe comandorul Bălănescu – comandantul militar al Sulinei – venirea noastră, dar să ancorăm sus pe Dunăre, la vreo zece kilometri de mare.

La Sulina am văzut nenumărate vase militare. România avea străvechiul crucișător Elisabeta, canoniera Alexandru cel Bun și torpilorul de buzunar Zborul.

Când ne-a întâmpinat comandorul Baracioglu, bunicul i-a spus că am promis la Odessa să luăm contact cu Comitetul de matrozi, pentru a discuta problema bunurilor Comisiunii.

De pe yacht, Sulina se zărea doar ca o faleză lungă, care se întindea pe malul drept al Dunării. Înainte de război se vedeau înșirate prăvălii, café-șantanuri și iar prăvălii, café-șantanuri. Pe niște estrade erau câteva femei care dansau pe o muzică dominată de țambal. Înainte, în timp de pace, când intram seara în port, era primul lucru pe care îl vedeam, dar, bineînțeles, guvernanta îmi poruncea să mă uit în altă parte. Se auzeau urale, răcnete, sudălmii, în toate limbile lumii. Peste ani, bătrânul negustor Camberis mi-a vorbit cu lacrimi în ochi despre contra-bandă și traficul de carne vie. Fata căpitanului de port din Tulcea a fost găsită tocmai la Bagdad și răscumpărată. O spun fiindcă am citit o evocare mieroasă a Sulinei, intitulată *Europolis*, care n-are nimic de-a face cu realitatea.

Ce vedeam acum era o jale. Numai geamuri sparte, cercevele atârânănd, uși înfundate. Isprava aviației germane. Nu se zărea lume. Cei care au putut au plecat la Chilia, la Izmail.

Bălănescu, venit și el pe yacht, ne-a spus că de o lună toate s-au liniștit și că se vorbește de pace, adică de capitulare. Și se mai spunea că nemții ne-ar oferi Basarabia drept compensație pentru pierderea Dobrogei. Așa cum în 1877 ni s-a oferit Dobrogea drept compensație pentru cele două județe din Basarabia.

— După cum văd – a spus Duiță –, istoria se repetă, dar pe dos.

După ce ne-a părăsit Bălănescu cu vedeta cu aburi a yachtului, am ales un loc de acostare lângă un grup de colibe lipovenesti. Abia s-a întunecat, că o puzderie de femei, bătrâni, copii au început să strige pe rusește și pe românește „hleb”, pâine, și totodată să facă un zgomot